

[1341=Op it mêd 2016 1-2] [1312-1327]

[1312][Op it mêd] *Han Nijdam, 'Indigenous or universal? A comparative perspective on medieval (Frisian) compensation law'. Yn: Per Andersen, Kirsi Salonen, Helle I.M. Sigh & Helle Vogt (red.), How Nordic are the Nordic Medieval Laws? – Ten Years After. Proceedings of the Tenth Carlsberg Academy Conference on Medieval Legal History. Copenhagen (2014), DJØF Publishing, 161-181.*

Han Nijdam giet yn dit artikel, oarspronklik in lêzing op in rjochtshistoarysk kongres yn Kopenhagen, yn 'e pleit foar it loslitten fan it postmoderne en it oernimmen fan it postkulturele paradigma by it ûndersyk fan midsiuwske Germaanske rjochtsteksten. Konkreet komt dat der op del dat der no, nei in tiid dat dêr min ofte mear it near op lei, wer besocht wurde mei om te kommen ta in rekonstruksje fan in mienskiplik protogermaansk rjocht.

Yn in artikel fan Patrick Wormald út 2003 wurdt fêststeld dat de boetetaksen foar ferwûningen de kearn foarmje fan de saneamde *leges barbarorum* (dêr't de Lex Frisionum ien fan is), wat it belang fan it grutte korpus fan Aldfryske boetetaksen, dy't boppedat ek noch útsûnderlik lang funksjonearre ha, ûnderstrekke. De rekonstruksje fan in protogermaansk rjocht op it mêd fan de boetetaksen liket oars net it aldermeaste op te smiten, want mienskiplik soenen wol ris allinnich it bestean fan we(a)rjilden en de wurdearring fan eagen, hannen en fuotten op in heal we(a)rjild wêze kinne.

(oebele vries)

[1313][Op it mêd] *Han Nijdam, 'Compensating body and honor: the Old Frisian compensation tariffs'. Yn: Wendy J. Turner & Sara M. Butler (red.), Medicine and Law in the Middle Ages. Medieval Law and its Practice 17. Leiden en Boston (2014), Brill, 25-57.*

Dit artikel is nét sljochtwei in gearfetting fan Han Nijdam syn dissertaasje oer de Aldfryske boetetaksen oftewol kompinsaasjeregisters (*Lichaam, eer en recht in middeleeuws Friesland*) út 2008, dat oars opfallendernôch pas yn noat 17 foar it earst neamd wurdt. Begripen lykas 'minsklike universalja' en 'kognitive semantyk', dy't yn de dissertaasje rjochtingjend binne, komme yn dit opstel bygelyks net foar. Dêr stiet dan wer foaroer dat Nijdam yn dit artikel nijere literatuer ferwurke hat, wat yn guon gefallen ta oare aksinten liedt as yn syn dissertaasje. Sa beklammet er no dat it oannimmen fan kompinsaasje yn pre-moderne maatskippijen gjin fanselssprekkendheid wie, mar dat wraaknimming as earfoller sjoen waard (hy hie dat nije yn-

sjoch trouwens al útwurke yn in artikel út 2010). In opfallend elemint yn dit artikel is in list fan mar leafst sechsteheal side mei in oersjoch fan lichemsdielen yn de Aldfryske kompinsaasjeregisters.

(oebele vries)

[1314][Op it mêd] *Fenna Bergsma, Femke Swarte & Charlotte Gooskens, 'Does instruction about phonological correspondences contribute to the intelligibility of a related language? A study with speakers of Dutch learning Frisian', Dutch Journal of Applied Linguistics 3 (2014), 45-61.*

Wittenskippers ha it ek net altyd like maklik. Yn dit artikel wurdt de fraach opsmitten oft eksplisite fonologyske ynstruksje helpe kinne soe om in besibbe taal better ferstean te kinnen. De útkomst is negatyf: de iene helte fan 'e Bussumer basisskoalle sûnder ynstruksje blykt de twa testen om it Frysk te ferstean likegoed te dwaan as de oare helte mei ynstruksje. De ûndersikers beprakkesearye fansels ek wêr't dat oan lizze kin, lykas: 50 minuten lestiid is te koart, of de bern wiene te jong en miskien ek wol te min motivearre. Dêr soe miskien ek wol oan taheakke wurde kinne dat de acht meast frekwinte ferskillen dy't se nei in soad wurk detektarre ha, meast ek frij obligaats binne. De earste, /f/ yn Anlaut, sille de Bussumer bern faaks sels ek as [f] útsprekke. De anlautende g- en sk- en syllabi-searring binne ek net al te dreech. Boppedat is in tekst fan Tomke foar bern fan 11-12 jier ek wol wat hiel ûnnoazel. Wêrom har net wat út *Jonges fan Gasterlân* foarset? Likegoed smyt al dit wurk dochs noch wat posityfs op, want de bern dy't in oerke les krigen ha, blike nei ôfrin it Frysk in moaiere taal te finen.

(siebren dyk)

[1315][Op it mêd] *Martin Joachim Kümmel, 'Über die Relevanz des Inselnordfriesischen für die Sprachgeschichte. Zur Entwicklung von voraltfriesisch *ai'. Yn: Dialekte, Konzepte, Kontakte. Ergebnisse des Arbeitstreffens der Gesellschaft für Sprache und Sprachen, Sonderheft Sprache und Sprachen (2014), 35-45.*

Der binne twa hypotezen oer de ûntjouwing fan Germaansk *ai* yn it Aldfrysk: guon nimme oan dat *ai* earst ta *ǣ* wurden is en dêrnei yn beskate konteksten ta *ā*, oaren wolle derop út dat *ai* ta *ā* wurden is (lykas yn it Aldingelsk) en dêrnei (behalven yn guon konteksten) ta *ǣ*. Kümmel, professor foar yndogermanistyk yn Jena, lit yn dit artikel sjen dat de lêste hypoteze de pree hat. Hy docht dat op grûn fan gefallen dat it produkt fan Germaansk *ai* ferkoarte is yn it Aldfrysk. Dêrmei behannelet er in stikhinne itselde ûnderwerp as Hoekstra & Tigchelaar yn har artikel '*kenna/ kanna: The e/a-Variation in Old Frisian and Its Modern Frisian Reflexes*' yn 'e bondel *Directions for Old Frisian Philology* (2014). Beide artikels binne sawat yn 'e selde snuorje ûnôfhinklik faninoar ûntstien en komme nijsgjirrigernôch (of needsaaklikerwize) ta fierhinne deselde konklúzje:

Ferkoarting fan Oerfrysk *æ* (út Germaansk *ai* en *au* + i-umlaut) smiet (lykas de i-umlaut fan Germaansk *a* foar nasaal en *l* + konsonant) ynearsten in allofoan *æ* op, dy't dêrnei mei *e* (yn it Eilânnoardfrysk en, foar in part, yn it Westerlauwersk Frysk) of mei *a* (yn 'e measte oare Fryske dialekten) gearfoel.

(jarich hoekstra)

[1316][Op it mêd] *Wilbert Heeringa, Jörg Peters & Heike Schoormann, 'Segmental and prosodic cues to vowel identification: The case of /I i i:/ and /o u u:/ in Saterland Frisian'. Yn: Nick Campbell, Dafydd Gibbon & Daniel Hirst (útj.), Social and linguistic speech prosody proceedings of the 7th international conference on Speech Prosody. Dublin (2014), 643-647.*

By de ôfdieling Germanistik yn Oldenburg ha se in troch de Deutsche Forschungsgemeinschaft stipe projekt "Lautliche und prosodische Variation im Saterland: Saterfriesisch, Niederdeutsch und Hochdeutsch". Dêr binne no in stikmennich risseltaten fan nei bûten kaam (sjoch ek de twa folgjende stikjes). Yn dit artikel binne de hegere fokalen fan twa ynformanten út Ramsloh neier besjoen neffens akûstyske parameters. De auteurs komme der op út dat der in ûnderskied makke wurde kin yn fokaallinge. It hichteferskil tusken bygelyks /I/ en /i/ ynterpretearje se yn termen fan spandens. De earder troch Siebs diene suggestje dat der toanaksinten yn it Sealtersk bestean soene, kinne se lykwols gjin spoaren fan weromfine.

(siebren dyk)

[1317][Op it mêd] *Heike Schoormann, Wilbert Heeringa & Jörg Peters, 'Regional variation of Saterland Frisian vowels', The Journal of the Acoustical Society of America 137 (2015), 2414.*

It ferskil mei de foarige publikaasje is dat hjir folle mear ynformanten by behelle binne, út alle trije Sealter doarpen, en dat no it hiele fokaalsysteem ûndersocht is. Ut it ûndersyk docht bliken dat nochal wat fonemen gearfallen binne. Sa liket yn alle doarpen it eardere lingteferskil by de hege ienlûden ferdwûn te wêzen, yn tsjinstelling ta wat yn de publikaasje hjirboppe skine litten wurdt. Boppedat binne in stikmannich twilûden gearklapt, itsij omdat dêr ek it lingteûnderskied fuort is, itsij omdat guon hichteferskillen opheft binne. Dat hat it meast om him hinne slein yn Ramsloh, dat opmerklik is omdat wol sein is dat dat it meast konservative doarpsdialekt binnen it Sealtersk wêze soe.

(siebren dyk)

[1318][Op it mêd] *Wilbert Heeringa, Heike Schoormann & Jörg Peters, 'Cross-linguistic vowel variation in Saterland: Saterland Frisian, Low German, and High German', The Journal of the Acoustical Society of America 137 (2015), 2379.*

In espeltsje ynformanten út Scharrel binne hjir ûndersocht op hoe't se de fokalen fan har Sealter dialekt, Platdútsk en Heechdútsk útsprekke. It Sealtersk en Platdútsk ha fierwei deselde artikulaasjebasis, sa docht bliken, mar it Heechdútsk rint der wat út kwa lingte fan 'e fokalen en ek kwa hichte. Dat wurdt smiten op 'e oanname dat dat as standerttaal funksjonearret, wat ynfloeden fan bûten it gebiet meibringt. It Heechdútsk fan 'e ynformanten hat ek justjes mear fariaasje. Dat soe kinne omdat it Heechdútsk in lytser tal fokalen hat, sadat dy yn 'e mûle mear romte ha om "op 'e sweef" te gean.

(siebren dyk)

[1319][Op it mêd] *Henk Bloemhoff & Nanne Streekstra, Basisboek historische taalkunde van het Nederlands. Groningen [s.j.], Uitgeverij Kleine Uil. ISBN 9789491065569.*

Dat in learboek oer de histoaryske taalkunde fan it Nederlânsk hjir neamd wurdt, hat op syn minst ien dúdlike reden. Haadstik 10, skreaun troch gastauteur Arjen Versloot, giet nammentlik oer "een korte geschiedenis van de Friese taal: kenmerken en overlevering". Yn goed tsien siden kinne jo fansels net it aldermeaste op it aljemint bringe, mar de lêzer krijt dochs in yndruk fan posysje en oerlevering fan it Frysk. Fierders wurdt it wichtichste fan lûd-, foarm- en sinleare jûn fan fjouwer tiidrekken: runefrysk, âldfrysk, middelfrysk en nijfrysk. Dat middelfrysk is dan itselde as wat oaren let-âldfrysk neame soene. Benammen de tabellen mei foarbyldfoarmen binne yn dizze koarte ynliding tige ynstruktyf.

Net allinnich de ynliding oer it Frysk makket dit boek oars it oantugen wurdich. Mei syn hast 400 siden jout it in wiidweidich oersjoch fan de ûntjouwing fan Oer-Yndo-Jeropeesk nei it Oergermaansk, fan Aldwestgermaansk nei Aldnederlânsk, it Middelnederlânsk en it Iernij Nederlânsk (dat lêste tiidrek beslacht it tiidrek 1500-1700). Krekt as by it haadstik oer it Frysk krije de haadskaaaimerken fan dy tiidrekken op it nivo fan lûd, bûging en sinbou it omtinken, mar ek de opbou fan 'e wurdskat krijt syn gerak. Dy lêste twa perioaden, dy't it foardiel hawwe dat se in skriftlike oerlevering sjen litte, wurde beselskippe fan haadstikken mei teksten út de oanbelangjende tiid.

Wat apart stiet it mear teoretyske haadstik 3, dat giet oer taalferoaring yn mear algemiene sin en oer mooglikheden en beheiningen op it mêd fan fonology, morfology, syntaksis, semantyk en leksikon. Njonken dat oer it Frysk binne der ek aparte haadstikken oer de eastlike en de súdlike dialekten. It boek is boppedat rynsk yllustrearre mei foto's en ferdúdlikjende kaarten en skema's, en it hat in wiidweidich register en in yn-deks dêr't taalkundige termen yn definiearre wurde. Om koart te kriemen, dit boek is sûnder mis in oanwinst. Jo sjogge it gelokkich hyltyd faker, mar dizze ynliding is der ek in moai foarbyld fan dat gearwurking tusken nearlandistyk en frisytyk foar beide mêden foardielen opsmyt.

(siebren dyk)

[1320][Op it mêd] Rolf H. Bremmer Jr, 'Isolation or network? Arengas and colophon verse in Frisian manuscripts around 1300'. Yn: Aidan Conti, Orietta Da Rold & Philip Shaw (red.), *Writing Europe, 500-1450. Texts and Contexts*. Cambridge (2015), Brewer, 83-100.

Yn syn monografy *Hir is eskriven* út 2004 hat Rolf Bremmer de opkomst fan de skriuwkultuer yn de Fryske lannen om 1300 hinne yngeand behannele. Yn dit artikel giet er neier yn op twa aspekten dy't er ek yn syn boek al besprutsen hat: it gebrûk fan arenga's (in soarte fan pre-ambules) yn oarkonden en fan kolofons (soms frijwat persoanlike neiskriften) yn kopiearde hânskriften troch skriuwers út de Fryske lannen om 1300 hinne. De taal fan de troch Bremmer jûne foarbylden is, op ien koart Aldfrysk kolofon nei, altiten it Latyn. De auteur lit sjen dat de Fryske skriuwers alhiel op 'e hichte wienen fan de ynternasjonale konvinsjes op it oanbe-langjende mêd. Dy konklúzje jout him munysje foar syn hypoteze dat it skriftgebrûk foar praktyske oangelegenheden yn de Fryske lannen om 1300 hinne fierder ûntwikkele wie as oft, yn it bysûnder troch ûnderskreaune, wol tocht is.

(oebele vries)

[1321][Op it mêd] Tjeerd de Graaf, Cor van der Meer & Lysbeth Jongbloed-Faber, 'The use of new technologies in the preservation of an endangered language: The case of Frisian'. Yn Mari C. Jones (útj.), *Endangered Languages and New Technologies*. Cambridge (2015), Cambridge University Press, 141-149.

ICT en ynternet ha de wrâld de lêste jierren bot feroare. Yn dizze by de renom-mearre útjouwerij Cambridge University Press ferskynde bondel wurdt yn in grienmank oan bydragen neigien wat digitalisearring foar lytse talen betsjut. Ien artikel giet oer it Frysk. Yn 'e ynliding wurdt de lêzer yn 'e kunde brocht mei de aal en syn plak yn ûnderwiis en media. Dêrnei wurdt beskreaun wat de AFUK en de Fryske Akademy op it mêd fan digitalisearring allegearre ta stân brocht ha. Gâns projekten passearje de revú, fan Tomke oant en mei HisGis, al wurdt net dúdlik makke wat dat histoaryske en boppedat ek noch Hollânsktalige projekt no krekt bydraacht oan it fuortsterkjen fan it Frysk. It stik slút ôf mei de sin: "Only time will tell whether these new technologies will help save the Frisian language but, so far, the signs are positive". Utjouster Mari C. Jones lit yn dat ferbân yn har foaropwurd oars yn algemiene sin al in relativearjend wurd hearre. Hja warskôget der foar dat jo noch safolle prachtige foarsjennings optuge kinne, mar as it folk der gjin bek op sette wol, dan ha dy gjin fertuten.

Foar de folsleinens moat der oars ek melding fan makke wurde dat de tekst fan dit artikel fierhinne wurdlik oerienkomt mei dy op 'e siden 172-182 yn de bondel *Linguistic and Cultural Diversity in Cyberspace, Proceedings of the 3rd International Conference*, holden yn 2014 yn Yakutsk

(Russyske Federaasje), en publisearre yn Moskou yn 2015 (sjoch **Fout! De hyperlinkverwijzing is ongeldig.** yak_mling_2015. pdf). De titel is hjir wol oars ('The Frisian Language and Its Presence in Cyberspace'), en Tjeerd de Graaf wurdt no as de iennichste auteur opfierd. De beide publikaasjes ferwize net nei inoar.

(siebren dyk)

[1322][Op it mêd] *Horst Haider Munske, Ausgewählte sprachwissenschaftliche Schriften (1970-2015). Herausgegeben von Jinhee Lee. Erlangen (2015), FAU University Press. ISBN: 978-3-944057-28-6, of fia Fout! De hyperlinkverwijzing is ongeldig..*

Fan Horst Haider Munske is it sammele wittenskiplike wurk ferskynd, alteast, in kar dêrút. Dizze tige produktive germanist hat ek syn fertsjinsten hân yn 'e frisistyk, al wie it mar dat er de foaroanman wie fan it *Handbuch des Friesischen* (2001). It ferlet fan sa'n breed oersjoch fan it fak hat Munske al op wiisd yn it programmatyske stik "Die Frisistik – Ein Mauerblümchen der Germanischen Sprachwissenschaft" út 1979, dat hjir ek wer opnommen is (s. 393-415). It is oars in aardige eksersysje om ris nei te gean wat fan syn winskepakkjet 35 jier letter realisearre is en wat net. It twadde frisistyske stik dat sa op 'en nij it ljocht sjocht, is "Wortbildung des Altfriesischen" (s. 135-159), earder ferskynd yn it *Handbuch*. Dizze útjefte wurdt ôfsletten mei in bibliografy (frisistyske bydragen op s. 752-754) en in "Autobiographisches Nachwort", dêr't op 'e siden 768-769 yn ferdútst wurdt op hokker wize de jonge Horst Haider yn 'e kunde kaam is mei de frisistyk en hokker aventoeren oft er dêr dêrnei yn belibbe hat. It boek is foar € 25 te bestellen, mar de pdf fia it ynternet is fergees.

(siebren dyk)

[1323][Op it mêd] *Provinsje Fryslân, De Fryske Taalatlas 2015. Fryske taal yn byld.*

De provinsje Fryslân hat yn 2015 wer in taalenkête holden, neidat soks yn 2007 en 2011 ek al bard is. Yn in kreas, om net te sizzen hast "glossy" twatalich boekje wurde de resultaten presintearre. Dy kinne nammers ek benei kaam wurde op 'e webside fryslan.databank.nl, en dy webside hat boppedat it foardiel dat jo ferskillende ûndersyksfragen sels kombinearje kinne.

Kwa útkomsten bylket it allegearre noch net sa hiele min. De tastân liket foar it Frysk frij stabyl, mei hjir en dêr sels in hiel lyts pluske. Oan 'e oare kant, de ferliking mei 2011 giet ek mar oer in hiel koart tiidrek. De behearsking fan it Frysk yn absolute sin mei ek noch hinnebruie, mar dan moat der al by betocht wurde dat mar 35% fan de 28000 oanskreaune lju de enkête weromstjoerd hat, en dat dit fansels ek wer in spultsje fan selsrapportaaazje is. Likegoed, as de provinsje ditsoarte ûndersyk no mar lang genôch folhâldt, dan moatte der op 'en doer dochs wol trends sichtber wurde.

(siebren dyk)

[1324][Op it mêd] *Keike F. Faltings, Die Namengebung auf den Nordfriesischen Inseln im Wandel der Zeit. Kiel (2016), Friesische Philologie/Nordfriesische Wörterbuchstelle, Christian-Albrechts-Universität [=Estrikken/Ålstråke 99].*

Yn Kiel binne se mar wakkere warber mei it útbringen fan Estrikken. Nûmer 99, in bewurking fan in skripsje, hat miskien wol wat in te wiid fiemjende titel. It giet hjir inkeld om persoansnammen, en dan eins benammen om foarnammen, en de “Wandel der Zeit” beheint him winliken ta it tiidrek 1640-1900. Boppedat wurdt hjir inkeld it eilân Föhr ûndersocht, en dan ek allinnich mar it westlik part dêrfan. Dat is oars wol in gaadlik gebiet, omdat dêr de skriftlike delslach fan de oanjetfe fan nammen goed bewarre bleaun is.

Fan de ûndersochte 260 jier hat Keike Faltings sân tiidrekken fan hyltyd 20 jier neier besjoen. Dêr komt út nei foarren dat ûntjouwings yn ‘e skiednis har wjerlach hân hawwe yn ‘e nammejouwing. Yn ‘e 18de iuw, doe’t Föhrer seelju by Hollânske reders yn it wurk wiene, sjogge jo it opkommen fan Nederlânske nammen (*Arian, Gerret*), of ôflaat dêrfan it taheakjen fan ferlytsingsútgonen oan nammen, dêr’t *Keike* sels in foarbyld fan is. Dêrnei waard de lânbou op it eilân wichtiger, en mei de tastream fan arbeiders fan ‘e fêste wâl kamen nije nammen yn ‘e swang. Yn ‘e midden fan de 19de iuw holden de Föhrer kapteins har op tusken de hegerein fan Hamburch en Kopenhagen, en dat smiet algemien Europeeske boargerlike nammen op. En oan ‘e ein fan ‘e iuw, as de Prusen it foar it sizzen krije, fine algemien Dútske nammen as *Friedrich* yngong. Feringer nammen kinne dan ek gewoan “ferdútske” wurde, bygelyks *Ocke* dêr’t *Otto* fan makke wurdt.

It wiidweidige ûndersyk wurdt foarôfgien fan in brede ynliding. Dêryn komme de oarspronklike nammen fan it eilân te praat, dy’t njonken Frysk ek fan Skandinavysk (*Arfst, Ose*) of kristlik (*Nickels, Peter*) komôf wêze koene. Fierders wurdt yngongen op formele aspekten fan nammen, it ferneamen en it patronymyske systeem, dat it op Westerland-Föhr oant 1828 ta folholden hat.

Alles meiïnoar in nijsgjirrich en ek goed skreaun boekje. It is dan ek, alhiel yn in lyts fakgebiet as de frisistyk, in goed ding dat skripsjes mei sokke kwaliteiten net yn in laad lizzen bliuwe.

(siebren dyk)

[1325][Op it mêd] *Peter Grünberg, Kindheits- und Jugenderinnerungen. Vier mittelgoesharderfriesische Handschriften. Herausgegeben von Ingo Laabs. Kiel (2016), Friesische Philologie / Nordfriesische Wörterbuchstelle, Christian-Albrechts-Universität [= Estrikken / Ålstråke 101].*

Al wer in Estrik út Kiel. Ingo Laabs hat hjir fjouwer langere stikken fan de ûnderwizer Peter Grünberg (1901-1975) útjûn, deselde dy’t ek in toanielstik fan de Deen Holberg oerset hat (sjoch Estrik 79). It giet hjir om jeugdoantinkens, en it bysûndere is dat se skreaun binne yn it dialekt fan

‘e Mittelgoesharde, dat no wol sa’n bytsje útstoarn wêze sil. De hjir útjûne teksten, meiinoar in 200 siden, binne dus fan grut filologysk belang, benammen ek omdat Grünberg syn styl ticht by de praattaal bleaun is. Laabs wiist der oars mei rjocht op dat se ek in beskate literêre sjarme hawwe. Utjouwer Ingo Laabs is ticht by it orizjineel bleaun. Trochhellings en flaters hat er stean litten, alhoewol’t dy wol yn noaten bediskussjearre wurde. De tekst wurdt better tagonklik makke troch de heechdútske oersetting op ‘e parallele rjochter siden. Yn in koarte ynliding giet Laabs neier yn op libben en wurk fan Grünberg, en ferantwurdet er ek de wize fan útjaan.
(siebren dyk)

[1326][Op it mêd] Reker, Siemon, Harm van der Veen en H. Wubs, *Biografie van het Gronings. De taal van Groningen in 1001 stukken 1200-2000. Assen (2016), In Boekvorm Uitgevers.*

Op 15 maart 2016 naam oan de Universiteit fan Grins de heechlearaar Grinslânsk Siemon Reker ôfskie fan syn wurk. Reker hat jierrenlang diel útmakke fan de stêf fan wat doe noch it Nedersaksysch Instituut hjitte. By syn ôfskie bea Reker oan de Kommissaris fan de Kening Max van den Berg in mânsk boek oan (1336 siden): *Biografie van het Gronings*. It is it resultaat fan in mear as fjirtichjierrige stúdzje fan it Grinslânsk, in omgong dy’t foar Reker yn 1984 begûn mei in streektaal-funksjonarisskip en yn 2001/2007 fuortset waard as bysûnder/gewoan heechlearaar yn it Grinslânsk. *Biografie van het Gronings* is ynearsten de lêste út in ymposant lange rige fan publikaasjes, meast op it mêd fan taal en literatuerskiednis fan it Grinslânsk.

De *Biografie van het Gronings* bestiet – behalven út in oantal koarte ynlidingen – út sa’n 1000 stikjes oer de taal/talen fan en yn Grinslân. Foar de âldere iuwen binne dat sawat in 100 de iuw, foar de tiid nei 1900 nochris 400 stikjes. Reker sels hat it oer in kollum-eftige struktuer. Dy tûzen stikjes, allegear fan likernôch ien side lingte, binne stik foar stik moai ôfrûne ferhalen en skôgingen, soms op it nivo fan in inkeld wurd, fan in haadfiguer út de taalskiednis, in ferskynsel ensafh. Troch de stikjes hinne wurdt de ‘biografie’ fan it Grinslânsk min ofte mear fansels sichtber, en foar wa’t dat wat te dreech wêze soe, hat it boek in tal ynlidingen fan de hân fan Reker sels en fan Harm van der Veen (dy’t in stik bydroegen hat oer de skiednis fan de provinsje). Reker problematisearret graach de ferhâlding tusken skreaun en sprutsen, en achter de skreaune siket er de feroarjende sprutsen taal. Der leit dus in soad klam op de lûdûntjouwings fan it Grinslânsk. Reker hat fierders navenant in soad omtinken foar de ferhâlding tusken Grinslânsk en de oare talen dy’t yn de provinsje sprutsen wurde. Ynterferinsje út dy talen (meast Dútsk en Nederlânsk) en oarsom distansjearingsstrategyen út it Grinslânsk sels wei komme faak oan bod as dynamyske prinsipes yn de taalûntwikkeling. Dêrby wurdt it Frysk net fergetten, foarst omdat yn

de Midsiuwen it Frysk ek de taal fan de Ommelannen wie en Reker dat – oars as syn fiere foargonger Kornelis ter Laan – net ûntstriidt, mar twads ek omdat it Frysk substraattaal fan it Grinslânsk bleaun is oant hjoed de dei ta. Benammen it Aldfrysk komt sadwaande perfoarst net oan de krapperein.

(goffe jensma)

[1327][Op it mêd] *Eric Hoekstra & Arjen Versloot, 'Three-verb clusters in Interference Frisian: a stochastic model over sequential input', Language and Speech 59 (2016), 43-58.*

It is in bekend feit dat gâns Friezen, benammen fan de jongere generaasje, sa't dan sein wurdt “de tiidwurden omdraaie”. Dat jildt net allinne foar kloften mei twa tiidwurden, as yn ... *dat er it hat ynlevere* ynstee fan *ynlevere hat*, mar ek by trije tiidwurden. Ynstee fan it goefryske *ynleverje moatten hat* (de folchoarder 321) heart men dan it Nederlânske *hat moatten ynleverje* (123). Mar ek de hybride folchoarders *hat ynleverjemoatten* (132) en *ynleverje hat moatten* (312) komme hiel geregeld foar. Dit ferskynsel yn it ynterferinsjefrysk is oant no ta it bêst en meast wiidweidich beskreaun yn in artikel fan Koeneman en Postma yn it tydskrift *Nederlandse Taalkunde* fan 2006 (pp. 124-145). Hoekstra en Versloot komme no mei in werynterpretaasje fan de data dy't tsien jier lyn jûn binne, en dan benammen fan dy hybride folchoarders. Neffens har ûntsteane dy troch in kombinaasje fan de Fryske of Nederlânske basisfolchoarders en de fariaasje by twa tiidwurden. Yn tsjinstelling ta Koeneman en Postma geane se net út fan in hierargyske syntaktyske struktuer, mar fan de (oerflakkige) folchoarder yn rinnende spraak. Net allinne smyt dat in oare fyzje op taalstruktuer op as dat yn de generative grammatika altyd foar master opslein hat, mar slagget it har ek om mei help fan in beskaat wier-skynlikheidsmodel te ferklearjen wêrom oft dy beide hybride folchoarders elkmis in oanpart fan likernôch 1/6 fan it tal foarkommens ynnim-me.

(siebren dyk)